

Történettudomány és politika kapcsolata az ötvenes évek Magyarországon

KOVÁCS BALÁZSOK KONFERENCIÁJA

PÉCS, 2025. NOVEMBER 8.

RETÖRKI

Rendszerváltás Történetét Kutató
Intézet és Levéltár

KOVÁCS BALÁZS (RETÖRKI)

RETÖRK!

Mit jelent a
historiográfia?

Új helyzet: 1945–1948

- Révai József, Gerőné Fazekas Erzsébet, Andics Erzsébet
- Málnási Ödön, Hóman Bálint, Baráth Tibor
- Molnár Erik, Mód Aladár
- Domanovszky Sándor, Kosáry Domokos, Hajnal István, Benda Kálmán, Mályusz Elemér

Szervezeti struktúra a tudományban 1948-ig

- Magyar Tudományos Akadémia
- Teleki Pál Tudományos Intézet – Kelet-európai Tudományos Intézet (Történettudományi Intézet)
- Magyar Történelmi Társulat
- Egyetemek, levéltárak

„Megírni a magyar nép igaz történetét [...]”

„Behúnyta a szemét a nemzet fejlődésének legégetőbb kérdései előtt, tagadta a magyar társadalom alapvető tényeit, a magyar történelmet kiszakította a nagy nemzetközi összefüggésekből, lényegében nem ismerte el a társadalmi haladásnak az elvét, fittet hányt azoknak a nagy történelmet formáló erőknek, amelyeknek előbb utóbb érvényesülniük kellett és érvényesültek is.”

Andics Erzsébet a polgári történetírásról

„Változtatni kell az eddigi, tisztán védekező világnézeti pozíción, élesen vissza kell verni minden támadást kifejtve a materializmus igazságait. Nyílt eszmei harcban kell fellépni a magyar értelmiségben burjánzó politikaellenesség, harmadik utas semlegességi méretek és a magyar történettudományban tenyésző álobjektívitás ellen.”

Révai József
1948 szeptemberében

Átalakítás – szovjet mintára

2025. 11. 11.

„[...] az összes népi
demokráciában akadémia
van, sehol sincs olyan
intézmény, mint a mi
Tudományos Tanácsunk
[...]”

Gerő Ernő az 1949-es
moszkvai villámlátogatását
követően

Magyar Tudomány Tanács

- Avagy hogyan került bedarálásra a Magyar Tudományos Akadémia
- Gerő Ernő kiemelt szerepe
- Párhuzamosan elképzelések – szovjet iránymutatás
- Teljes strukturális átszervezés szovjet mintára

„A Történettudományi Intézet feladata és célja az, hogy felszámolja a magyar történelem polgári hamisításait és a magyar nép igazi történetét tárja fel. Az intézet munkatársai megkapják a lehetőséget, hogy elmélyüljenek a történelmi materializmus módszertanába és elsajátítsák a marxista-leninista történeti kutatást.”

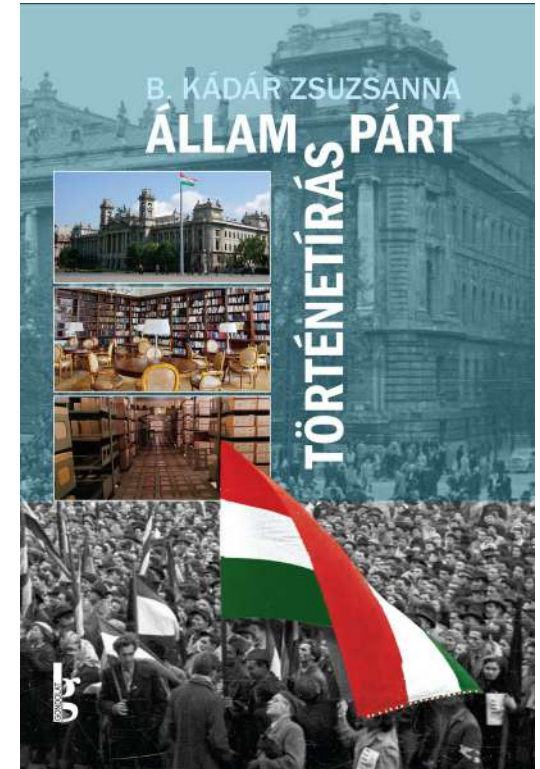
Molnár Erik a
Történettudományi Intézet
munkájáról

„A Magyar Munkásmozgalmi Intézetet tudatosan nyitjuk meg azon a napon, amelyen a Kommunista Párt megalapításának 30. évfordulóját ünnepeljük- Mert ha igaz az, hogy a magyar történelemben fordulópontot jelentett a munkásosztály fellépése, nem kevésbé igaz, hogy a magyar munkásmozgalomban – és ezzel az egész magyar fejlődésben – fordulópontot jelentett a Kommunista Párt fellépése.”

1948. november 20.

Munkásmozgalmi Intézet

- „A Magyar Munkásmozgalmi Intézet pártintézmény, de egyben sokkal több annál.” – Révai József
- Feladat: a magyar és nemzetközi munkásmozgalmi, elsősorban a kommunista párt történetének feltárása

2025. 11. 11.

„S valóban a hivatalos magyar történelemtudomány – különösen az elmúlt negyedszázados korszak folyamán – egészen durván és leplezetlenül, egészen közvetlenül és kézzelfoghatóan kiszolgálta a fejlődéssel egyre nyíltabban szembehelyezkedő, a magyar nemzet széles tömegeivel lassan minden kapcsolatát elveszítő magyar uralkodó osztályokat, amely körülmény nem maradhatott a legsúlyosabb következmények nélkül ennek a történetírásnak a szavahihetőségére és szellemi színvonalára.”

Andics Erzsébet székfoglaló beszéde

Magyar Történelmi Társulat/Századok

- A legrégebbi tudományos/ismeretterjesztő, történelmi munkát végző társulat
- Jelképes hatalomátvétel: „reakciós” helyett „haladó”, a „történelmi materializmust” követő történetírás
- Korai időszakban szoros együttműködés a Történettudományi Intézettel

„A problémák azonban nem csökkentek”

- Szakképzett tudósok hiányában szerény minőségű munka
- Emigráció (Jánossy Dénes, Alföldi András, Deér József, Kerényi Károly, Miskolczy Gyula)
- Kizárások, elbocsátások
- Belső szemléleti tisztázatlansága: egyetlen cél a párt aktuális gondolatának követése (MDP KV Központi Előadói Iroda)

RETÖRK!

Köszönöm
szépen a
figyelmet!

125

CSAK AZ A TUDOMÁNY ELENKIBŐ TUDOMÁNY
AMELY A NEPEY SZOLGALJA.

